

VYSOKÁ ŠKOLA
FINANČNÍ
A SPRÁVNÍ

**PANEVROPSKÝ PENZIJNÍ SYSTÉM PRO ČESKO
(návrh reformy základního penzijního pilíře,
sociálních penzí a soukromých penzí včetně
konkurenčních produktů)**

**Konference VŠFS a CESES FSV UK
„Důchodová reforma – jak dál?“**

prof. Ing. Jaroslav Vostatek, CSc.

15. 6. 2010

OSNOVA

- **Nutnost paradigmatické důchodové reformy**
- **Chicago Boys a Světová banka: vědecký podvod 20. století**
- **Světová banka podruhé: Panevropský penzijní systém**
- **Moderní sociální starobní pojištění: NDC**
- **Reforma sociálního a zdravotního pojistného**
- **Reforma zdanění příjmů**
- **Reformní koncepce jednotlivých důchodů**
- **Povinné soukromé penze**
- **Podnikové penze a Penzijní směrnice EU**
- **Penzijní připojištění a stavební spoření**
- **Soukromé penzijní a stavební spoření**

ZÁKLADNÍ VOLBA

- **Základní pilíř důchodového zabezpečení dnes ve světě:**
 - Sociální starobní pojištění, nebo
 - Povinné soukromé penzijní spoření na stáří
 - Ostatní modely jsou výběhové
 - Služební model: odpočivný plat
 - Univerzální („rovný“) důchod, Beveridgeův model
- **Česko: sociální pojištění nemáme**
 - Nepřiměřená nivelizace (dominance sociálních prvků)
 - Nález Ústavního soudu ČR: zrušení § 15 zákona k 30.9.2011
 - Velmi silná lobby několika finančních skupin („penzijní fondy“)
 - Zájem na privatizaci a na státních dotacích
 - Nutnost zásadní („paradigmatické“) reformy
 - Nejlépe „ihned“ (od 1.1.2012)
 - PES: „určité zvýšení ekvivalence“ – poslední ze 4 cílů reformy

PARADIGMATICKÁ REFORMA

- **Zásady sociálního pojištění**
 - Zásada ekvivalence
 - Pojistné: % z výdělku do výše výdělkového stropu
 - Peněžitá dávka: % z výdělku do výše výdělkového stropu
 - Penze: $\text{dtto} * \text{počet let pojištění} * \text{koeficient (sazba za rok pojištění)}$
 - Zásada sociální solidarity
- **Česko: nutnost paradigmatické reformy**
 - Parametrické úpravy v dalších desetiletích problém neřeší
 - Nález Ústavního soudu
 - **Dostatek zahraničních zkušeností**
 - Zachovat dosavadní důchodové nároky
 - Revidovat sociální pojistné
 - Sociální pojistné je legitimní jen v systému sociálního pojištění

SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ

- **Prosazování sociálního pojištění je legitimní**
 - Primární cílová skupina: zaměstnanci s výdělkem do výdělkového stropu
 - Financování sociálního pojištění: sociální pojistné
 - Sociální pojistné je odpočitatelnou položkou od základu daně z příjmů
 - Dávky sociálního pojištění podléhají dani z příjmů a případně i sociálnímu pojistnému
 - **Volič (medián) preferuje sociální pojištění**
- **Odmítání sociálního pojištění je legitimní**
 - Jiné koncepce sociálního a soukromého zabezpečení
 - Jiné financování tohoto zabezpečení

CHICAGO BOYS

- **Chicagská ekonomická škola, M. Friedman**
 - Zrušit bez náhrady:
 - Veřejný penzijní systém USA
 - Veřejné programy zdravotní péče (Medicare, Medicaid)
 - Legitimní teorie, minimální šance na vítězství ve volbách
- **Chicago Boys, Chile**
 - Velká privatizace veřejného penzijního systému
 - Kromě ozbrojených složek
 - **Zrada Chicagské ekonomické školy**
 - Povinné důchodové pojištění
 - Vysoké důchody (slib)
 - „Důkazy“ velkého úspěchu reformy
 - Manipulace s daty, vedlejší vlivy (privatizace ekonomiky v mimořádných podmínkách)
 - Nelegitimní politika, realizace v podmínkách diktatury

SVĚTOVÁ BANKA 1994

- **Averting the Old Age Crisis. Policies to Protect Old and Promote Growth.**
 - **Fondový systém vyvolává vyšší:**
 - Národohospodářské úspory →
 - Produktivní investice →
 - Ekonomický růst
 - **Soukromý systém je efektivnější:**
 - Konkurence
 - Nezávislost na politicky motivovaných zásazích
- **„Ekonomický zázrak“ založený na ekonomických nesmyslech**
 - Dostatek úspor, nedostatek efektivních projektů
 - Aaronovo pravidlo
 - Implicitní veřejný penzijní dluh

PRIVATIZACE

- **Odmítání již v názvu článku:**
 - H. J. Aaron: *Privatizing Social Security: A Bad Idea Whose Time Will Never Come*. The Brookings Institution, 1997
 - L. J. Kotlikoff: *Reform as the Triumph of Form over Substance*. The Economists' Voice, 2008, Vol. 5 : Iss. 1, Article 1
- **Rozsah privatizace základního veřejného pilíře:**
 - Plná (vzor: Chile)
 - Poloviční (vzor: Slovensko, diverzifikační teorie: Polsko)
 - Menší – když už z fiskálních důvodů neprojde větší privatizace
 - „Vyšší diverzifikace“ v závěrečné zprávě PES

POSUN OD PLNÉ PRIVATIZACE ZPĚT K SOCIÁLNÍMU POJIŠTĚNÍ

1. Chile (1981) a Světová banka (1994)

- Prezentace: privatizace = hospodářský zázrak
- Skutečnost: zrada Chicagské ekonomické školy, rent-seeking, **největší vědecký podvod 20. století**
 - Penzijní reformu nelze odvodit pomocí výpočtů
 - **Povinné soukromé penzijní spoření není legitimní**

2. Světová banka (1999), Polsko, Slovensko

- Prezentace: veřejný i soukromý penzijní systém mají svá rizika → optimální je kombinace obou systémů („diverzifikační“ teorie a politika)
- Skutečnost: značné zadlužení státu i zde, rent-seeking
 - Rizika spojená s veřejnými penzemi jsou „běžná“
 - Rizika spojená s povinným soukromým pilířem jsou zásadní
 - **Paralelní existence dvou systémů je ekonomický nesmysl**

3. Světová banka od 2003: Panevropský penzijní systém

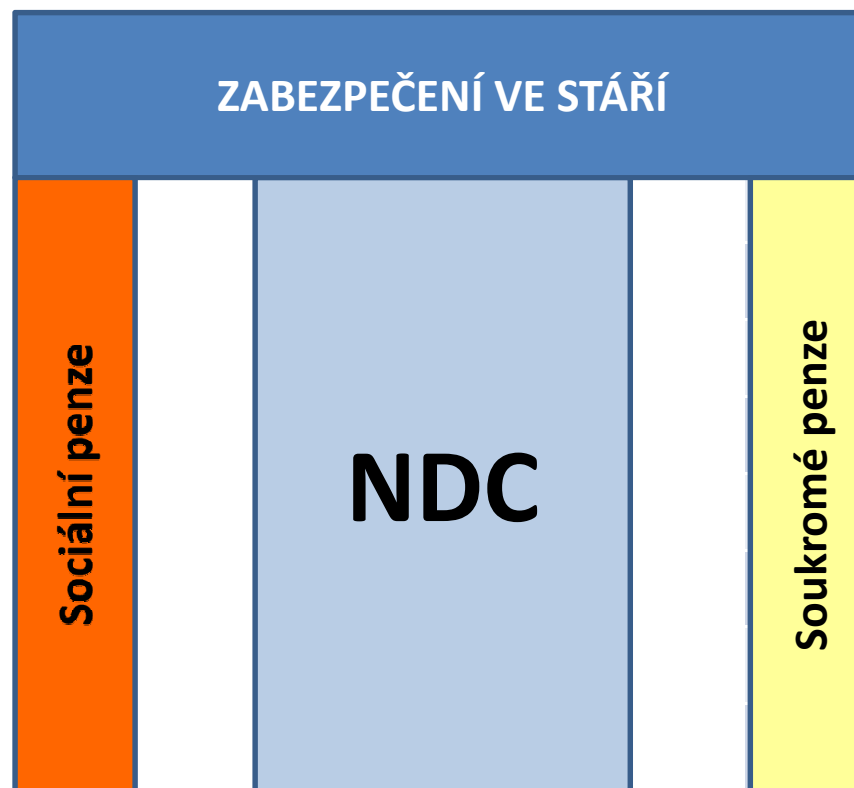
- Prezentace zcela nové koncepce: moderní sociální pojištění NDC
 - Sjednotit koncepce v rámci EU
 - Chvályhodné

PANEVROPSKÝ PENZIJNÍ SYSTÉM

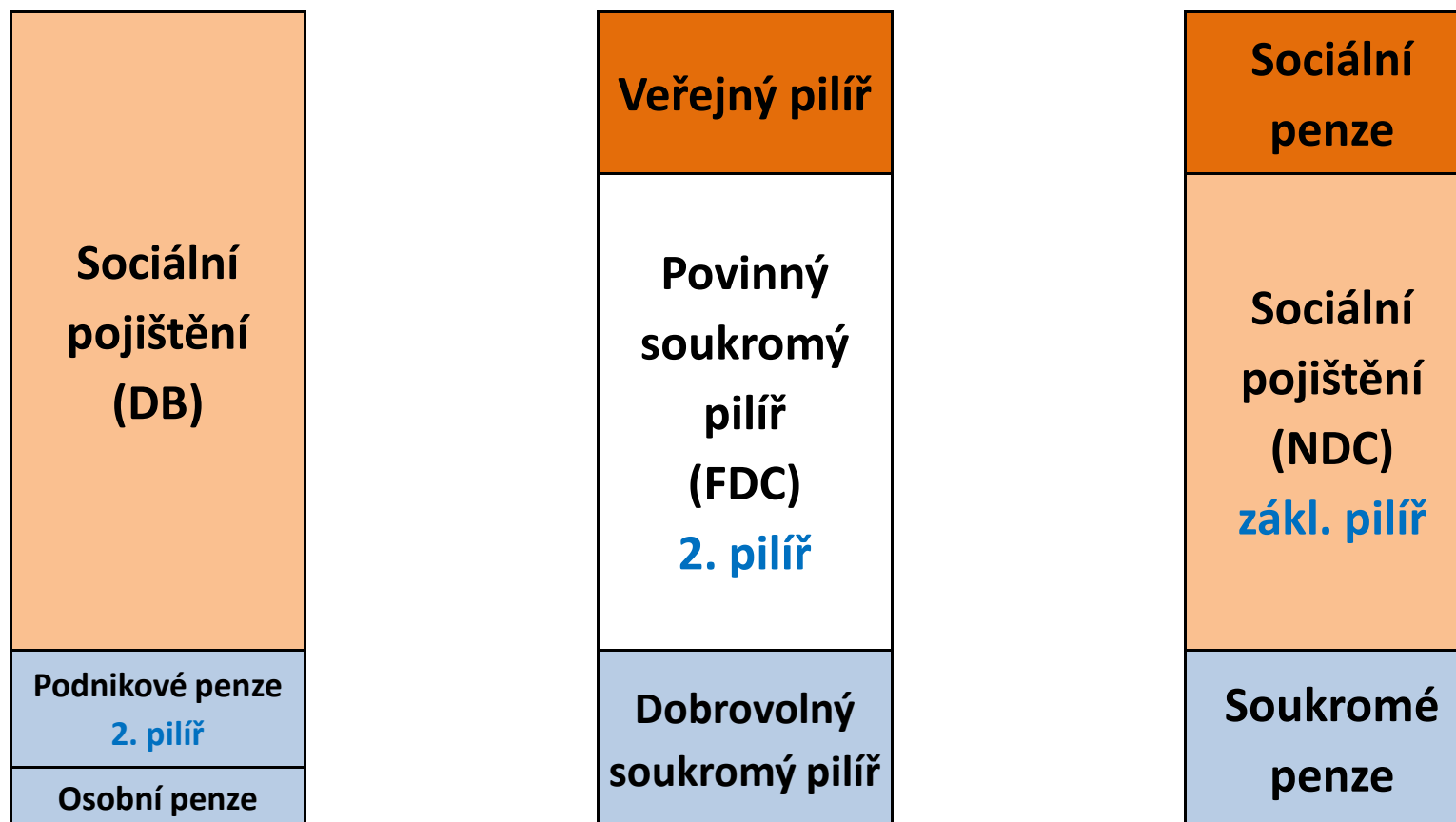
Světová banka (konference 2003 a 2009): uplatnění NDC v EU

Světová banka (2006): Pension Reform: Issues and Prospects for Non-Financial Defined Contribution (NDC) Schemes (red.: R. Holzmann a E. Palmer)

- **Jádro: NDC**
 - Doporučuje se v modelové podobě – bez „sociálních“ modifikací zásady ekvivalence
- **2 křídla:**
 - Sociální penze
 - Podle představ jedn. zemí
 - Soukromé penze

KONCEPCE 3 PILÍŘŮ: KLASIKA, SVĚTOVÁ BANKA OD 1994 A OD 2003

NDC

Non-financial Defined-Contribution = nefinanční příspěvkově definovaný systém

- **Modernizované sociální starobní pojištění**
 - Posílení zásady ekvivalence u starobního důchodu
 - Přímá vazba mezi zaplaceným pojistným a důchodem
 - Připisování skutečně zaplaceného pojistného na osobní účet pojištěnce u státní/veřejné instituce
 - Výdělkový strop
 - Výpočet starobního důchodu ze stavu osobního účtu pomocí střední délky života osoby ve věku pojištěnce, kterému začne být vyplácen důchod
 - Vytvoření automatismu „zvyšování“ důchodového věku
 - » Politická náročnost zvyšování fixního důchodového věku
 - » S růstem střední délky života pojištěnce v „důchodovém“ věku automaticky (pozvolna) klesá výše důchodu
- **Ostatní důchody: samostatné řešení**

NDC

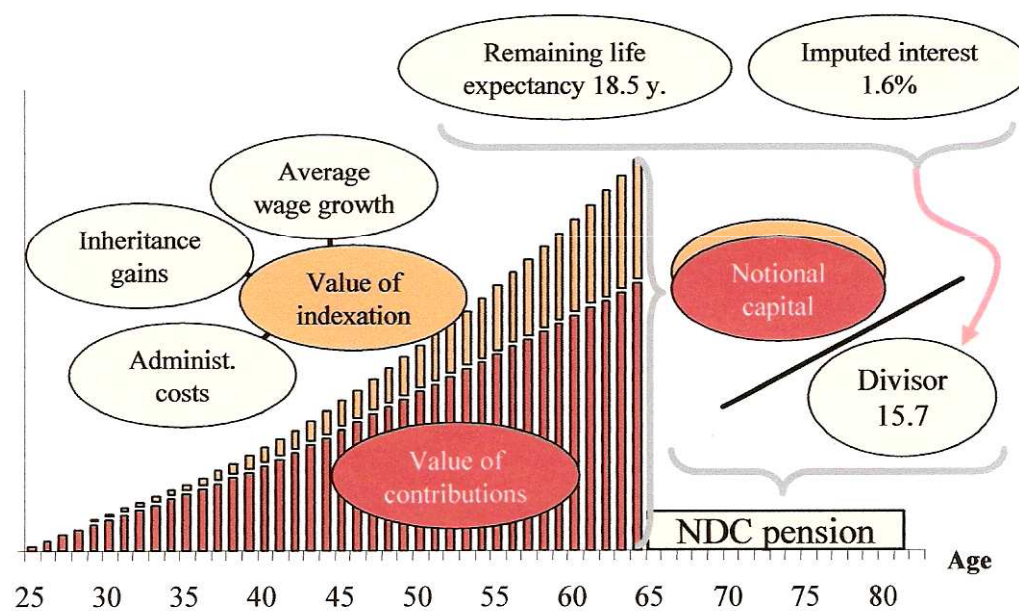

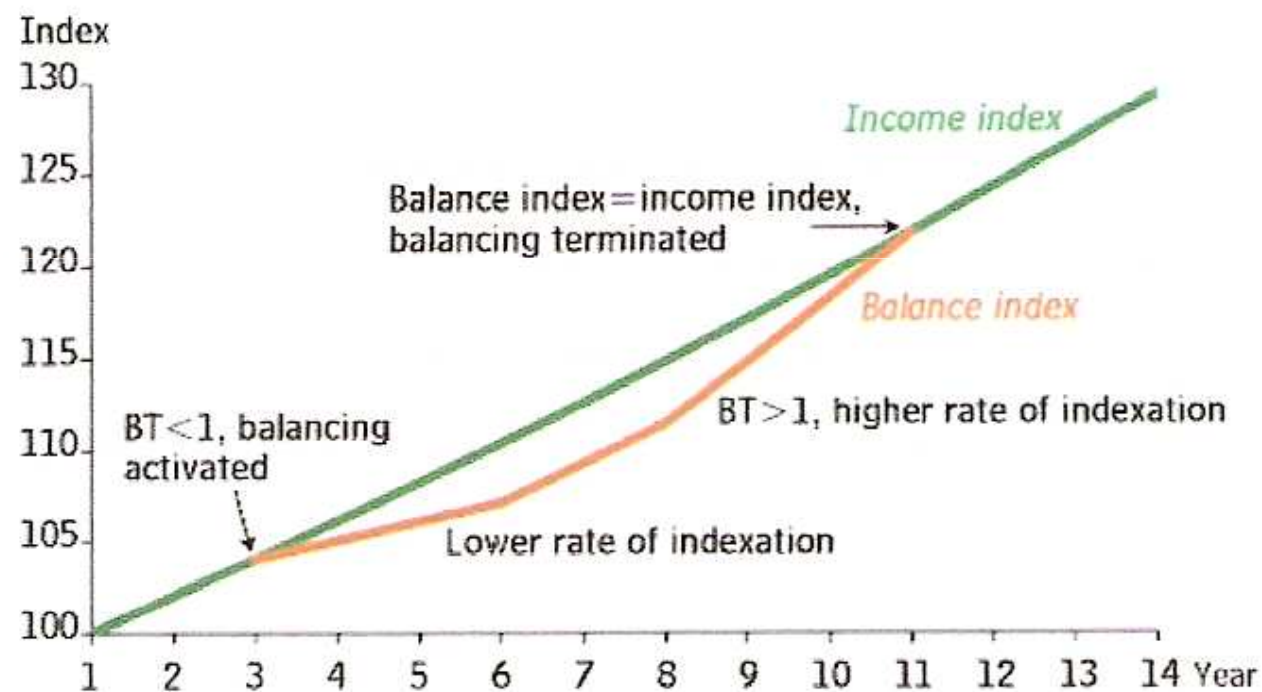
Figure 3. Notional Defined Contribution system, main features

ŠVÉDSKO: NDC

- **Důchod lze pobírat od věku 61 let**
 - **Oficiální důchodový věk ztratil význam**
- **Výpočet důchodu**
 - **Čítatel: stav osobního účtu**
 - **Jmenovatel: pojistně matematická hodnota**
 - **Předpokládaný reálný nárůst hodnoty penze: 1,6 % p.a.**
(= předpokládaný dlouhodobý ekonomický růst)
 - **Relativně vyšší výchozí hodnota důchodu**
- **Valorizace důchodů: reálný růst mezd + inflace – 1,6 %**
 - = valorizace podle vývoje \emptyset mzdy
- **Automatic balancing mechanism**
 - **Balance Ratio = (Capitalized Value of Contributions + Buffer Funds) / Pension Liability**
 - **Pokud Balance Ratio klesne pod 1, aktivuje se mechanismus**
 - **Snížení valorizace stavu osobního účtu a valorizace důchodů**

ŠVÉDSKO: NDC

Diagram 3 Principle of balancing

Source Orange report 2007

NDC A BODOVÝ SYSTÉM V EVROPĚ

- Model pro EU: NDC jako základní pilíř
 - Prostor pro národní preference
 - Náhrada za málo účinnou „metodu otevřené koordinace“
- 4 země EU a Norsko zavedly NDC
 - Švédsko (1994/1999)
 - Itálie a Lotyšsko (1995/1996)
 - Polsko (1998/1999)
 - Norsko (2009/2011)
- 6 zemí EU a Chorvatsko mají „**bodový systém**“ sociálního starobního pojištění – **snadný přechod k NDC**
 - Německo, Francie, Estonsko, Slovensko, Bulharsko, Rumunsko, Chorvatsko

SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ: VÝPOČET DŮCHODU

- **Klasická varianta: DB = dávkově definovaný systém**
 - **Nejjednodušší varianta výpočtu:**
 - Příklad: 1,5 % za rok pojištění
 - 1,5 % * počet let pojištění * osobní vyměřovací základ**
 - Náhradní doby pojištění (péče o děti, studium, nezaměstnanost, těhotenství, nemoc)
- **Bodový systém:**
 - počet osobních bodů * aktuální hodnota bodu**
 - 1 bod – za 1 rok pojištění s \emptyset výdělkem
 - Body – též za náhradní doby
 - Hodnota bodu v Německu od 1. 7. 2009: 27,20 € (západ), 24,13 € (východ)
- **NDC**

POLÁCI O NDC V ČESKU

Pension Reform: Issues and Prospects for Non-Financial Defined Contribution (NDC) Schemes (redakce: R. Holzmann a E. Palmer), Světová banka, 2006

- **A. Chłoń-Domińczak – M. Mora: The NDC Reform in the Czech Republic (kapitola 21)**
- **Výhody ze zavedení NDC**
 - **Finanční stabilita a její automatické přizpůsobování demografickým trendům**
 - **Vestavěné stabilizátory**
 - **Nulové náklady přechodu**
 - **Nabídka a mobilita práce – pozitivní vliv**
 - **Větší transparentnost NDC**
 - **„Spravedlivý“ systém**

POLÁCI O NDC V ČESKU

- **Výhody ze zavedení NDC**
 - **Nabídka a mobilita práce – pozitivní vliv**
 - **NDC nevytváří distorze na trhu práce**
 - Mezní zdanění blízké 0, daňový klín není
 - Vestavěné podněty k předčasným důchodům nejsou
 - » DB systém není aktuársky neutrální (srážky i příplatky jsou nízké)
 - Zvýšení míry zaměstnanosti
 - Jednotlivec volí pouze mezi náhradovým poměrem a důchodovým věkem
 - Postupný, individuální odchod do důchodu je možný
 - Důchodový věk přestává být politicky stanoveným parametrem
 - » Trade-off mezi výší penze a věkem odchodu do důchodu lze individualizovat
 - Minimální důchodový věk – aby důchod byl nad existenčním minimem
 - **Mezinárodní mobilita pracovníků**

POLÁCI O NDC V ČESKU

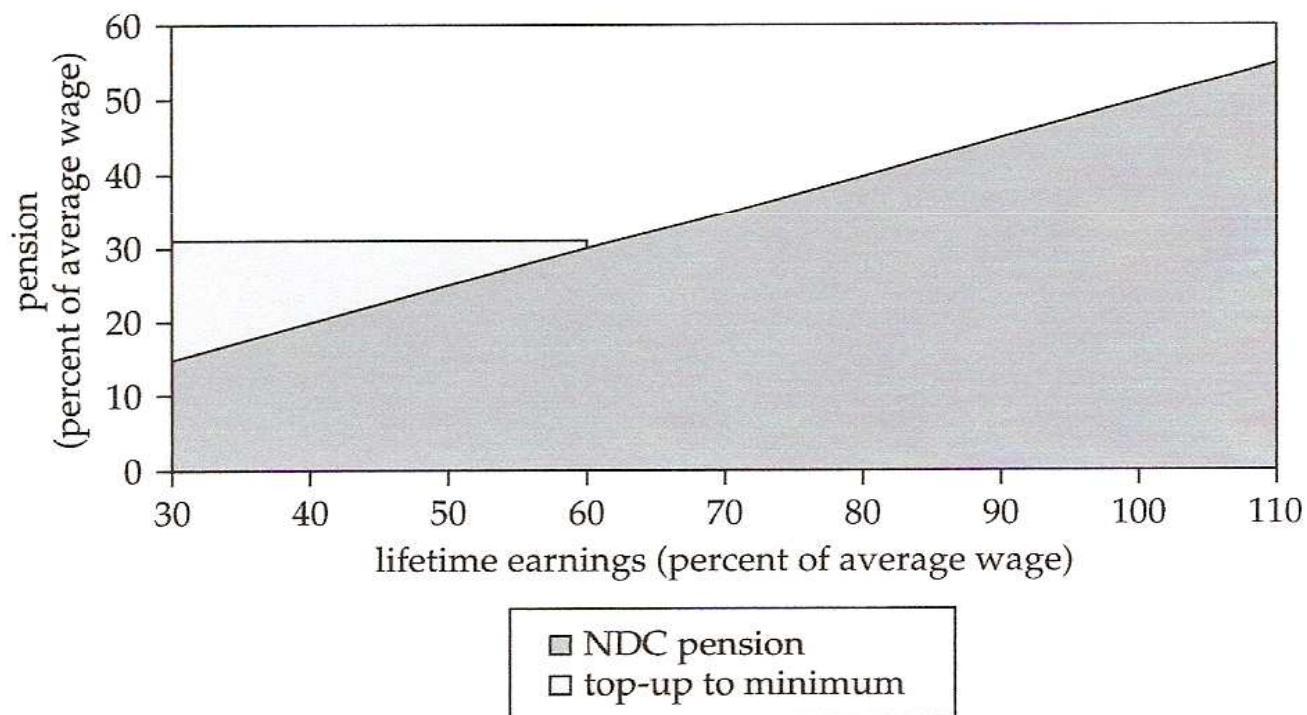
- **Výhody ze zavedení NDC**
 - **Větší transparentnost NDC**
 - **Aktuální hodnota osobního účtu je vždy známá**
 - Možnost větší informovanosti při rozhodování o úsporách a o načasování odchodu do důchodu
 - **Rovné zacházení se všemi**
 - **Vzorec NDC neobsahuje redistribuci příjmů**
 - **Politické riziko je nižší**
 - **Pomoc při vytváření politických preferencí ohledně dalších reformních kroků**
 - **„Spravedlivý“ systém – větší připravenost lidí nést případné redukce důchodů v budoucnu**
 - **NDC – snadná porovnatelnost s případnou privatizací (FDC)**

POLÁCI O NDC V ČESKU

- Hlavní rizika NDC reformy z českého pohledu
 - Nižší intragenerační redistribuce
 - Minimální důchod – dorovnání důchodu do stanoveného minima (Švédsko, Polsko, Lotyšsko)
 - Příklad na dalším snímku: minimum ve výši 30 % \emptyset mzdy (pojistné 20 %)
 - Test potřebnosti
 - „Důchodový věk“ (pro tuto dávku) musí být relativně vyšší
 - Financování ze státního rozpočtu (nejde o součást sociálního pojištění)
 - Univerzální důchod
 - Příklad: důchod ve výši 25 % \emptyset mzdy (pojistné se snižuje na 12 %)
 - Financování ze státního rozpočtu (nejde o součást sociálního pojištění)
 - Portfoliové úvahy
 - Politická ekonomie
 - Vytvoření administrativní kapacity

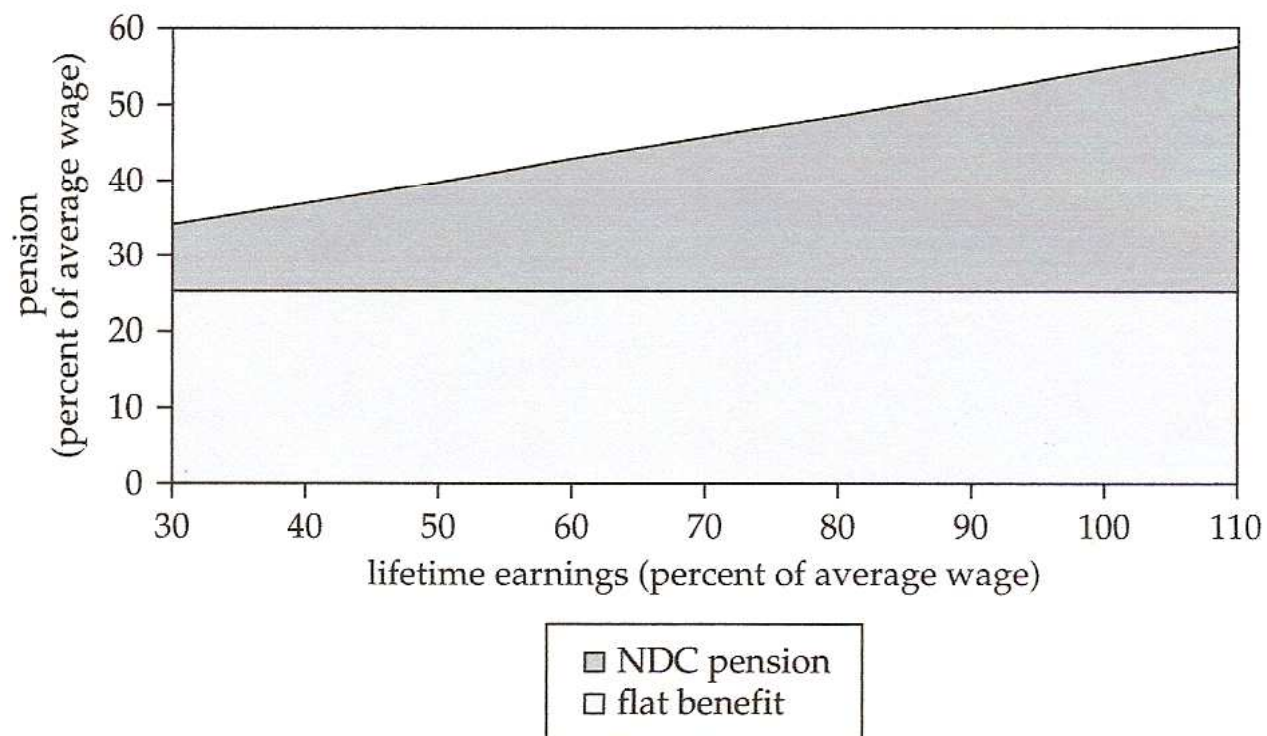
POLÁCI O NDC V ČESKU

Figure 21.5. Functioning of the Minimum Pension Guarantee

POLÁCI O NDC V ČESKU

Figure 21.6. An Alternative: Flat Benefit plus NDC Pension

POLÁCI O NDC V ČESKU

- Hlavní rizika NDC reformy z českého pohledu
 - Portfoliové úvahy
 - Důležitost doplnění NDC o produkty dlouhodobého spoření (soukromé důchodové pojištění, životní pojištění, hypotéka atd.)
 - Rovné podmínky pro tyto produkty!
 - Politická ekonomie
 - Politická proveditelnost – hlavní slabost každé penzijní reformy
 - **NDC nemá přirozené zastánce – na rozdíl od privatizace**
 - SB začala podporovat NDC teprve nedávno
 - Vytvoření administrativní kapacity
 - Náročnost přechodu k NDC (IT, ...)
 - Oddělení od státního rozpočtu
 - Vytvoření demografického rezervního fondu (stabilizátor NDC)

FISKÁLNÍ MIX FINANCOVÁNÍ

- **NDC**
 - **Pojistné sociálního starobního pojištění**
 - Výdělkový strop
 - Příjem sociální pojišťovny (ČSSZ)
 - **Náhradní doby: platí stát (běžný výdaj státního rozpočtu)**
 - Švédsko: příjem rezervního (výkyvového) fondu sociálního pojištění
 - Lze začlenit do sociálních penzí
- **Sociální penze**
 - **Financování ze státního rozpočtu**
- **Soukromé penze**
 - **Dotace vč. daňových výdajů jsou veřejným výdajem na penze**

DEFORMOVANÉ OKOLÍ **NDC**

- **NDC – dokonalý produkt, dokonalý systém**
 - **Ověřené fungování**
 - **Možnost rychlé, jednorázové realizace (světová banka)**
- **Účinnost NDC závisí i na navazujících složkách sociálního a daňového systému**
 - **Zásadní deformace v Česku:**
 - **Daň z osobních příjmů**
 - **Nemocenské pojištění**
 - **Potřeba přechodu na sociální pojištění**
 - **Financování zdravotního pojištění**
 - **Možnost zdržení penzijní reformy**

DEFORMOVANÉ ZDANĚNÍ PŘÍJMŮ

- Česká daň z příjmů ze závislé činnosti
 - Zvýšení daňového základu o pojistné placené zaměstnavatelem je zcela nekorektní
 - Protiústavnost vyššího zdanění pracovních příjmů
 - Kombinace daně z příjmů a sociálního/zdravotního pojistného s výdělkovým stropem vytváří regresivitu daně z příjmů
 - Asociálnost regresivní daně z příjmů u vysokých výdělků
- České sociální a zdravotní pojistné
 - Není legitimní
 - Je selektivní daní z pracovních příjmů
 - Protiústavnost vyššího zdanění pracovních příjmů
 - Je regresivním zdaněním příjmů
 - Asociálnost regresivní daně z příjmů (též: Friedman)

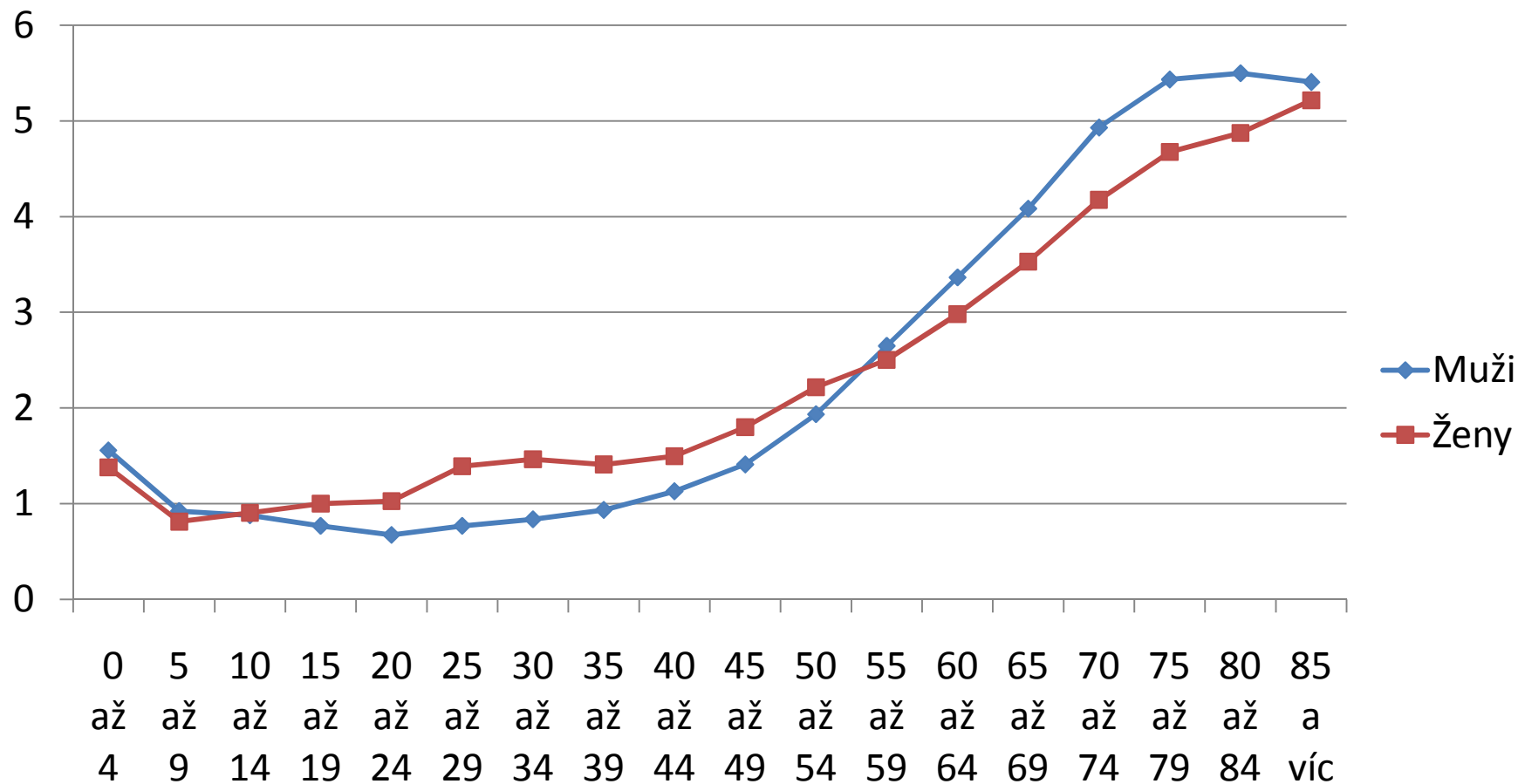
DEFORMOVANÉ POJISTNÉ ZDRAVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ

- Zaměstnanci + zaměstnavatelé: $4,5 \% + 9 \% = 13 \%$ ze mzdy
 - Výdělkový strop: 2008/2009: $4 * \emptyset$ výdělek, 2010: $6 * \emptyset$ výdělek
- OSVČ platí pojistné obdobně jako zaměstnanci
 - 50 % rozdílu mezi příjmy a výdaji \approx pracovní příjem (= hypotéza)
- **Stát platí pojistné za důchodce, děti a další „státní pojištěnce“**
 - Více než polovina populace
 - Vyměřovací základ: 25 % \emptyset výdělku
 - **Pojistné nepokrývá riziko**
 - **Komplikovaná forma státní dotace veřejného zdravotního pojištění**
- Ostatní osoby platí pojistné samy
 - Vyměřovací základ: minimální mzda
 - **Pojistné nepokrývá riziko**
- Přerozdělování pojistného mezi zdravotními pojišťovnami
 - 100 % – od 2004

REFORMA POJISTNÉHO ZDRAVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ

- **Dosavadní zdravotní pojištění je**
 - Ekonomicky nesmyslné
 - Nespravedlivé pro zaměstnance
- **Zdravotní péče je univerzální → financovat ze státního rozpočtu**
- **Nové zdravotní pojištění platí stát zdravotním pojišťovnám formou paušálu**
 - **Jako dnes** v rámci přerozdělování, nebo
 - **Převzít německý či nizozemský model**
 - Závislost rizikového pojištění i na morbiditě jednotlivých pacientů
 - „Státními pojištěnci“ jsou i zaměstnanci

NÁKLADOVÉ INDEXY PRO PŘEROZDĚLOVÁNÍ POJISTNÉHO NA VŠEOBECNÉ ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ (ČESKO, 2009)

PODSTATNÉ SNÍŽENÍ POJISTNÉHO

- **Zrušení dnešního zdravotního pojistného**
 - Snížení veřejných příjmů o více než 160 mld. Kč
 - Celkové veřejné výdaje na zdravotní pojištění přes 210 mld. Kč
 - Dnešní státní dotace asi 50 mld. Kč
- **Sociální penze: financovat ze státního rozpočtu**
 - „Základní výměra starobního důchodu“ 2 170 Kč měsíčně
 - Dorovnávání důchodů na minimum
 - Náhradní doby pojištění financovat průběžně v rámci sociálních penzí, nebo průběžně dotovat rezervní fond NDC
- **Nové důchodové pojistné jen na NDC a na oddělený systém invalidního a příp. i pozůstalostního pojištění**
 - Dnešní sociální pojistné (asi 340 mld. Kč) se podstatně sníží – řádově o 85-150 mld. Kč
- **Celkové snížení pojistného o 245-310 mld. Kč, tj. o 49-62 % dnešních veřejných příjmů z pojistného (cca 500 mld. Kč)**

REFORMA SOCIÁLNÍHO A ZDRAVOTNÍHO POJISTNÉHO

- Zdravotní pojistné nově platí stát pojišťovnam
- Zrušit placení pojistného zaměstnavatelem
 - Jednorázově zvýšit hrubé mzdy, bez změny čistých mezd
- Výdělkový strop pro pojistné a dávky sociálního pojištění: 150 % \emptyset celostátního výdělku
 - Starobní důchody: výpočet z prostředků na osobním účtu
- Pojistné placené zaměstnancem: 20-23 % z výdělku do výše stropu
 - Dnešní celkové pojistné: 45 % z hrubé mzdy
 - Výdělkový strop: 600 % \emptyset celostátního výdělku
- Pojistné opět odpočítávat od základu daně z osobních příjmů při vyměřování daně

REFORMA DANĚ Z OSOBNÍCH PŘÍJMŮ

- **Zdaňovat důchody a další dávky sociálního pojištění**
 - Dávky zvýšit o nové zdanění
- **Zrušit zdanění superhrubé mzdy**
- **Výnos daně z osobních příjmů (dnes cca 117 mld. Kč) se podstatně zvýší**
 - Daň z osobních příjmů by se mohla až zdvojnásobit (+ cca 120 mld. Kč)
 - Celkové snížení pojistného o 245-310 mld. Kč nelze promítnout jen do daně z osobních příjmů
 - Chybějící zbytek veřejných příjmů vybrat jinými daněmi
- **Daň z osobních příjmů musí být progresivní**
 - Alespoň tak, aby u zaměstnanců byl součet daně a pojistného proporcionální v relaci k hrubému výdělku

REFORMNÍ KONCEPCE DŮCHODŮ

- **Sociální důchod** (sociální penze): nyní jen přesun rozhodujících sociálních prvků z dnešních důchodů
 - Dosavadní základní výměra důchodů 2170 Kč apod.
 - Pozdější důkladná reforma je možná
- **Starobní důchod**: NDC
- **Invalidní důchody**: nemocenská koncepce
 - Výpočet důchodu: x % z \emptyset výdělku v předchozích 3 letech
 - Organizačně spojit s nemocenským pojištěním, společné pojistné
- **Vdovské a vdovecké důchody**: zrušit (nově neposkytovat)
 - Sdílení důchodových nároků na osobních účtech
- **Sirotčí důchody**: nově univerzální důchody, převést do státní sociální podpory

POVINNÉ SOUKROMÉ SPOŘENÍ (POJIŠTĚNÍ) NA STÁŘÍ

- **Není součástí Panevropského penzijního systému**
 - Ani „malá“ privatizace není objektivně ekonomicky odůvodněná
- **Vzor PES: Švédsko: 2,5 % z mezd do „2. pilíře“**
 - Státní administrace systému FDC
 - Osobní investiční účet klientů
 - Investiční pokyny provádí státní organizace
 - Soukromé investiční společnosti neznají své klienty
 - Starobní penze jsou státní
- **PES: 3 % z mezd, zásadní odchylka: soukromé penze – od životních pojišťoven**
 - Zásadní problém: selhání soukromých anuitních trhů
 - Obecný poznatek teorie, platí i u povinných soukromých penzí
 - Longevity bonds problém neřeší (emise státem = převzetí rizika)
 - Praxe: doživotní penze jsou drahé

VÝHODNOST SPOŘENÍ NA DLUH?

- **Původní argumentace: vysoké výnosy pokryjí:**
 - Relativně vysoké náklady soukromého sektoru
 - Náklady spojené s podstatným zvýšením veřejného dluhu
- **Argumentace PES:**
 - Státní administrace soukromých investic je levná
 - Ano, ale i peníze by musely být státní
 - Náklady spojené s podstatným zvýšením veřejného dluhu: ignorovány, nebo modelování jako důkaz?
- **Vyvrácení argumentů:**
 - Penze, resp. demografické změny slouží jen jako záminka
 - Argumenty by musely platit i v ostatních odvětvích (např. zdravotní pojištění) – s tím ale nikdo nepřišel
 - **Pokud by investiční operace byla pro stát výhodná, tak ji lze uskutečnit bez penzí**
 - Stát snadno vydělá na tom, že si půjčí a obratem vše investuje na finančních trzích

PODNIKOVÉ PENZE: OD VĚRNOSTI K PŘENOSITELNOSTI

- **Původní hlavní účel: motivace k věrnosti podniku**
 - Ztráta nároku při předčasném odchodu zaměstnance z podniku
- **Dnešní hlavní účel: využívání státní podpory**
 - Zaměstnanecká výhoda, předmět kolektivního vyjednávání
 - Mezinárodní požadavek přenositelnosti důchodových nároků při změně zaměstnavatele
 - **Státní podpora: uznání benefitu jako daňového nákladu v podnicích**
 - Někde i u vyměřovacího základu pro pojistné sociálního pojištění
 - Zaměstnanci: příspěvek podniku není zahrnován do základu daně z osobních příjmů
 - Případný příspěvek zaměstnance je odečítán od základu daně
 - **Česko: původní liberální přístup: odmítání státní podpory podnikových penzí**
 - Dnes: tlaky českých penzijních fondů a pojišťoven?

PENZIJNÍ SMĚRNICE EU (2003)

- **Regulace institucí poskytujících podnikové penze**
 - Úsilí o vytvoření regulovaného celoevropského trhu podnikových penzí
 - Snížení nákladů na poskytování penzí
 - Jen pro penzijní instituce, které poskytují produkty s kvalitou FDC
 - Samostatné divize těchto institucí pro jednotlivé země, respektování místní legislativy
- **Česko nemá vytvořenu legislativu pro instituce poskytující podnikové penze a odmítá ji vytvořit**
 - Původně z ideologických důvodů
 - Problém v komunikaci s EU ?
 - Licence na životní pojištění stačí k poskytování podnikových penzí v Česku – pokud produkt bude mít charakter životního pojištění
 - Česko má zřejmě dostatečnou legislativu pro poskytování podnikových penzí

ČESKÉ „PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ“

- **Spořicí produkt s nárokem na doživotní penzi**
 - 4 500 000 účastníků, jen 10 000 penzistů
- **Nejvyšší státní dotace ze zemí OECD**
 - Státní podpora cca 11 mld. Kč ročně, z toho státní příspěvek 5,5 mld. Kč
- **Nulové reálné výnosy pro klienty (bez státních dotací)**
 - Produkt je bez státních dotací v zásadě neprodejný
- **Nulové dividendy pro akcionáře po celou dobu existence**
- **Zásadní rozpor se směrnicemi EU a českým pojistným právem**
- **Snahy nahradit novým produktem, bez pojištění**
 - Návrh zákona o penzijním spoření je (byl) výrazně lobbistický
 - Překrývání státního příspěvku a daňové podpory v rozmezí příspěvku 500 – 700 Kč měsíčně
- **Produkt transformovat na životní pojištění**
- **Stávající penzijní fondy transformovat na životní pojišťovny**

STAVEBNÍ SPOŘENÍ

- Neúčelové spoření, konkuruje penzijnímu připojištění
 - Zastaralý produkt: původně vzájemná pomoc při financování výstavby po 1. světové válce v Německu
 - Dnes existuje jen v několika zemích střední Evropy, díky jednomu velmi schopnému manažerovi – obchodníkovi
- Vysoké státní dotace
 - Původně 25 % ze zaplacených vkladů, nejvýše z částky 18 000 Kč
 - **Reforma 2004: záměrně špatně provedená** – exploze „starých smluv“ ve 2. pololetí 2003, staré smlouvy platí na neurčito
 - Dotace snížena na 15 %, nejvýše z částky 20 000 Kč ročně
 - Státní dotace: **2003 a 2009**: 13,3 mld. Kč, 2005: 16,1 mld. Kč
- Reálné výnosy pro klienty záporné /cca -2 %/ (bez státních dotací)
- Bez státních dotací neprodejné
- **Zastavit dotování stavebního spoření a penzijního připojištění**
- Stavební spořitelny transformovat na univerzální banky s licenci na stavební spoření

SOUKROMÉ PENZIJNÍ A STAVEBNÍ SPOŘENÍ

- **Zavést spořicí produkty jednoho druhu se stejnou státní podporou**
 - Možnost transformace stavebního spoření, penzijního připojištění a „soukromého životního pojištění“ na nový produkt
- **Individuální a podnikové zabezpečení bydlení a ve stáří**
 - Vzor: Wohn-Riester, RiesterRente (Německo)
- **Rovné podmínky pro všechny poskytovatele produktů**
 - Důchodové pojištění (klasické i investiční)
 - Fondové spořicí programy (investiční fondy)
 - Bankovní spořicí programy
- **Garance výplaty alespoň zaplacených příspěvků**
 - Nevhodnost nesení investičního rizika klienty u produktů povinného a dotovaného zabezpečení

SOUKROMÉ PENZIJNÍ A STAVEBNÍ SPOŘENÍ

- Možnost jednorázové výplaty od 60 let: až 30 % stavu osobního účtu a dále vyplácet:
 - Doživotní penzi, nebo
 - Dávku podle výplatního plánu do věku 85 let s přeměnou zbytku na doživotní penzi
- Po naspoření minimálně 200 000 Kč lze naspořené prostředky použít na **nákup nemovitosti** (vlastní bydlení) nebo ke **splacení hypotéky**
- Pojištění invalidní penze a pojištění pozůstalostní penze lze zahrnout do produktu
- Státní certifikace produktů
 - Včetně metod zúčtování ziskatelských a správních nákladů a včetně úmrtnostních tabulek typu unisex

VARIANTY STÁTNÍ PODPORY PENZIJNÍHO A STAVEBNÍHO SPOŘENÍ

- 1. Sleva na dani (daňový bonus) 15 % z příspěvku účastníka a jeho zaměstnavatele, max. z celkového příspěvku 100 000 Kč ročně**
 - Min. celkový roční výdělek brutto 100 000 Kč
 - Zdanění plnění: 15 %
- 2. Odpočet příspěvků účastníka od základu daně z příjmů + nezahrnování příspěvků zaměstnavatele do základu daně z příjmů ze závislé činnosti**
 - Menší transparentnost
 - Zdanění plnění: 15 %
 - Vyšší fiskální náročnost je možná – v závislosti na sazbách daně z příjmů (při stejných maximech)

VARIANTY STÁTNÍ PODPORY PENZIJNÍHO A STAVEBNÍHO SPOŘENÍ

3. Osvobození od daně z příjmů při výplatě plnění

- Fiskálně výhodnější varianta
- Podstatně nižší produkce a produktové kmeny

4. Nulová varianta

- Úspora veřejných výdajů, snížení veřejného dluhu či daní
- Kombinovaný produkt a jeho certifikace ztrácí smysl

Děkuji za pozornost

jaroslav.vostatek@vsfs.cz

jvostatek@volny.cz